

4 БЕЗ ВЕСТАК ЗНИКЛЫ ўРАД

Пасля выбараў мінула ўжо два месяцы, але кіраўнік Беларусі дагэтуль не прызначыў новы ўрад. Чаму?

5 НАША СІСТЭМА АДУКАЦЫІ НИКОЛІ НЕ БЫЛА ТАКОЙ ЗАКРЫТАЙ

Пра тое, ці будуць студэнты з Еўрасаюза вучыцца ў беларускіх універсітэтах, расказвае сябра Грамадскага Балонскага камітэта, прафесар філасофіі Уладзімір ДУНАЕЎ

6 ПРАМОВА СВЯТЛАНЫ АЛЕКСІЕВІЧ: ШТО МЫ ХАЦЕЛІ ПАЧУЦЬ

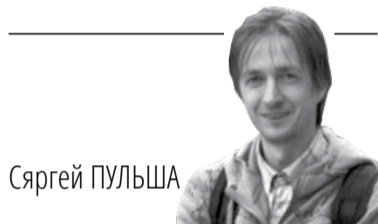
Чаго вядомыя беларусы чакалі ад Банкетнай прамовы Нобелеўскай лаўрэаткі?

13 БЛАКІТНАЕ ЦУНАМІ

Некалькі гадоў таму Марын Ле Пэн абвясціла кампанію «Блакiтная хваля» для папулярызацыі сваёй партыі. Калі меркаваць па выніках першага туру мясцовых выбараў у Францыі, хваля ператварэцца ў цунамі

Хтосьці за ўсё адкажа

Кіраўнік Беларусі нечакана з'ездзіў у турнэ па экзатычных краінах

Сяргей ПУЛЬША

Гэты тыдзень Беларусь пражыла без свайго правядыра, які выправіўся ў чарговы міжнародны ваяж. У Пуціна зараз сваіх праблемаў хапае. Таму Аляксандр Рыгоравіч выправіўся не ў Расію, а ў В'етнам і Туркменістан.

Згодна з паведамленнем прэс-службы беларускага кіраўніка, ніякіх прарываў з гэтых візітаў не будзе. У В'етнаме ў яго запланаваны перамовы з калегам Чыонг Тан Шангам, сустрэчы з генсекам Камуністычнай партыі В'етнама Нгуен Фу Чонгам і прэм'ер-міністрам Нгуен Тан Зунгам.

У Туркменістане Лукашэнка сустрэнецца з тамтэйшым кіраўніком Гурбангулы Бердымухамедавым, наведае сумесную беларуска-туркменскую выставу-кірмаш, Алімпійскі гарадок і прыме ўдзел у Міжнароднай канферэнцыі «Палітыка нейтралітэту: міжнароднае супрацоўніцтва ў імя міру, бяспекі і развіцця».

Кіраўнік Беларусі з'ехаў у той час, калі ёсць багата не вырашаных і даволі прыныцпавых пытанняў ТУТ. Па-ранейшаму не вядома, з якімі раскладамі і прагнозамі мы сустрэнем новы, 2016 год. Канешне, ёсць «прыныцпова ўхвалення» праекты прагнозу асноўных паказчыкаў сацыяльна-эканамічнага развіцця, бюджэту і грашова-крэдытнай палітыкі краіны на 2016 год. Урад за час адсутнасці кіраўніка дзяржавы мусіць іх дапрацаваць.

Гэта вельмі дзіўна, асабліва ўлічваючы тое, што мы зараз знаходзімся, так бы мовіць, у «рэвалюцыйнай сітуацыі». У тым сэнсе, што наш ўрад, які

ёсць і працуе зараз, — часовы. Справа ў тым, што традыцыйна пасля выбараў, а канкрэтна 16 кастрычніка, у адпаведнасці з Канстытуцыяй, ўрад на чале з прэм'ер-міністрам Андрэем Кабяковым склаў свае паўнамоцтвы перад «наноў абраным» кіраўніком дзяржавы і сышоў у адстаўку. Лукашэнка ж у сваю чаргу падпісаў указ аб тым, што «стары ўрад» будзе выконваць свае абавязкі да прызначэння новага.

А новага ўрада вось ужо два месяцы як не прызначана.

Атрымліваецца, што галоўныя фінансавыя дакументы краіны распрацоўваюць тыя людзі, якія фармальна ні за што ўжо не адказваюць, і з'яўляюцца ўсяго толькі «выконваючымі абавязкі».

Між тым, менавіта ад гэтых людзей залежыць, куды пойдзе краіна ў будучыні. Асабліва, калі розныя міжнародныя крэдыторы, ад якіх мы плануем атрымаць грошы на будучыню (а канкрэтна — Міжнародны валютны фонд і Еўразійскі фонд стабілізацыі і развіцця), патрабуюць уключэння праграмы рэформаў у тыя самыя асноўныя фінансавыя дакументы краіны. Прынамсі, спыненне «перакрыжаванага» субсідавання ЖКГ якраз адаб'ецца на бюджэце. Тое ж тычыцца падвышэння тарыфаў субсідаванага транспарту, і гэтак далей. І, зразумела, без адпаведнага бюджэту, грашова-крэдытнай палітыкі і праграмы рэформаў не відаць нам гэтых крэдытаў як сваіх вушэй.

Але спыненне ў 2016-м розных датацый і льготыў непазбежна адаб'ецца на ўзроўні дабрабыту насельніцтва. Гэта разумее і сам Аляксандр Рыгоравіч. «Год будзе праходзіць ва ўмовах жорсткіх бюджэтных абмежаванняў. Нам трэба забяспечыць макраэканамічную стабільнасць», — папярэдзіў ён усіх 7 снежня на нарадзе аб праектах прагнозу, бюджэту і

Можна будзе дэ-факта адпраўляць у адстаўку ўжо дэ-юрэ адстаўлены ўрад

грашова-крэдытнай палітыкі на 2016 год.

Жыць стане яшчэ цяжэй. І за гэта павінен быць нехта адказны.

Ужо не першы раз заўважана: як толькі ўзнікае неабходнасць

прыняцця нейкіх важных, але непапулярных рашэнняў — Аляксандр Рыгоравіч выпраўляецца ў нейкую замежную вандроўку. І адтуль глядзіць: прайшло гэтае рашэнне ці не. У любы момант можна вярнуцца і заўважыць, што рашэнне было прынятае без ягонага ведама і ўхвалення. І заўсёды можна найвышэйшым указам «адкруціць назад». А калі народ праглыне чарговую непапулярную навацыю, значыць, гэта так і трэба, так таму і быць.

Магчыма, таму што «часовы ўрад» рыхтуе прыняцце звышнепапулярных дакументаў, Аляксандр Рыгоравіч і вырашыў з'ездзіць у экзатычныя краіны.

Напрыклад, улады ўжо абвясцілі пра павышэнне з 15 снежня тарыфаў на праезд у

грамадскім транспарце. У 2014 годзе гэтыя тарыфы павышаліся тройчы. Пра 100-працэнтную аплату насельніцтвам паслуг ЖКГ казалася ўжо неаднаразова, хаця самі камунальнікі нават Аляксандру Рыгоравічу свой каштарыс, нягледзячы на яго патрабаванне гэта зрабіць, не прадставілі.

Зразумела, што пасля такіх крокаў можна будзе дэ-факта адпраўляць у адстаўку і так ужо дэ-юрэ адстаўлены ўрад, усклаўшы на яго адказнасць за «антысацыяльную палітыку».

Праўда, ці хопіць на гэта толькі адной вандроўкі па экзатычных краінах? Можа быць, і не, але ў планах у Аляксандра Рыгоравіча ёсць, прынамсі, адкладзены візіт у Расію. Дый мала куды можна будзе злятаць яшчэ?

Без вестак зніклі ўрад

Дзяніс ЛАЎНІКЕВІЧ

Пасля выбараў мінула ўжо два месяцы, але кіраўнік Беларусі дагэтуль не прызначыў новы ўрад. Чаму? Што адбываецца ў вышэйшых эшалонах улады? Паспрабуем адказаць на гэтыя пытанні.

Урад, якога няма

7 снежня Лукашэнка правёў чарговую нараду з урадам краіны — абмяркоўвалі праекты прагнозу, бюджэту і грашова-кредытнай палітыкі на 2016 год. І ў гэтым не было б анічога незвычайнага, калі б не адзін нюанс — гэтага ўраду фармальна не існуе. У адпаведнасці з Канстытуцыяй, Савет міністраў склаў з сябе паўнамоцтвы адразу пасля апублікавання афіцыйных вынікаў выбараў — 16 кастрычніка. То бок сёння ёсць проста група службоўцаў, што выконваюць абавязкі міністраў, і ёсць чалавек, што выконвае абавязкі прэм'ера-міністра. Гэта іх пазыцыя СМІ і называюць «урад».

Так доўга новы ўрад яшчэ не прызначалі. Натуральна, у беларускай рэчаіснасці сам урад як механізм эканамічнай улады — толькі фармальнасць. Але ўсё ж для ўладнай вертыкалі ёсць розніца, хто падпісвае распараджэнні і іншыя дакументы — міністр або «выконваючы абавязкі».

Між тым, яшчэ 20 кастрычніка Аляксандр Лукашэнка заявіў: «Урад сфармаваны ў асноўным яшчэ да прэзідэнцкіх выбараў. Я пра гэта казаў, ужо другія прэзідэнцкія выбары так праходзяць. Людзі павінны ведаць, хто будзе працаваць пасля выбараў, калі гэтага прэзідэнта абяраць». Але ўжо пасля інаўгурацыі ён заявіў, што «не мае намеру фармальна,

аўтаматам падпісваць указы аб прызначэнні [міністраў]». То бок, нешта не заладзілася.

Але што менавіта? Па адной з версій, справа ў перамовах з МВФ. Занадта важныя для Беларусі гэтыя \$3 мільярды, без іх нават праводзіць дэнамінацыю вялікага сэнсу няма — інфляцыя хутка ператворыць новыя грошы ў пацярху. Але калі гэтыя службоўцы цяпер дамаўляюцца з МВФ, то лагічна, што ім жа і рэалізуюцца дамоўленасці. Тады прасцей проста перапрызначыць урад на новы тэрмін і зачыніць пытанне. Але Лукашэнка гэтага не робіць, значыць, справа не ў МВФ.

Іншая версія: Лукашэнка не жадае прызначыць новы ўрад на фоне раз'юшанага дужання двух раўнасільных групак у яго асяроддзі — «рэфарматараў» і «ахоўнікаў».

Справа ў тым, што тут узнікае праблема з прэм'ер-міністрам. Каго прызначыць? Калі яго погляды будуць адпавядаць поглядам «ахоўнікаў», то «рэфарматары» проста будуць сабатаваць працу такога кабінета. А калі прэм'ерам стане «рэфарматар», то пярэчыць пачнуць ужо «ахоўнікі». Што для ўлады яшчэ небяспечней, бо да гэтага блока належаць кіраўнікі сілавых ведамстваў.

Можна, вядома, паставіць прэм'ерам нейкую кампрамісную постаць без выяўленай асабістай пазіцыі. Але тады згрызота паміж «ахоўнікамі» і «рэфарматарамі» працягнецца — і ўсё давядзецца пачынаць спачатку. Да таго ж можна ўспомніць, што цяперашні склад кабінета міністраў быў сфармаваны аварыйна, на фоне крызісу снежня 2014-га, і разглядаўся аналітыкамі як пераходны антыкрызісны «ўрад банкіраў» на час падрыхтоўкі і правядзення прэзідэнцкай кампаніі. Гэта значыць, была задача — забяспечыць стабільнасць на год, а там паглядзім.

«Незразумелыя навацыі» на мове Лукашэнкі — гэта тыя самыя рэформы, якія да выбараў агучвалі Снапкоў і Руды, Мацюшэўскі і Забароўскі

Учаканні кантралёра

Па маёй версіі, вялікія шанцы перасесці ў крэсла прэм'ера мае цяперашні кіраўнік Камітэта дзяржкантролю Леанід Анфімаў. Ён — адзін з трох службоўцаў, якія ў гэтым годзе найчасцей наведвалі прэзідэнцкі кабінет. Пры гэтым галоўны кантралёр краіны, «вока прэзідэнцкае», усё часцей выступае ў неўласцівай для сябе ролі — службоўца, які разважае пра тое, як павінна далей развівацца беларуская эканоміка.

Так, 14 верасня ўвечары Леанід Анфімаў з'явіўся ў праграме «Буйным планам» на тэлеканале

Вялікія шанцы перасесці ў крэсла прэм'ера мае цяперашні кіраўнік Камітэта дзяржкантролю Леанід Анфімаў. Ён — адзін з трох службоўцаў, якія ў гэтым годзе найчасцей наведвалі прэзідэнцкі кабінет

«Беларусь 1». І загаварыў... аб эканамічных рэформах. «Трэба правесці структурную перабудову эканомікі, але не праз беспадстаўную прыватызацыю, а праз змену структуры ВУП пры захаванні базавых галін прамысловасці і базавых прадпрыемстваў у якасці асновы эканамічнага патэнцыялу. Адначасова варта развіваць малы і сярэдні бізнес, — менавіта так, аказваецца, лічыць Леанід Анфімаў. — Нельга тым прадпрыемствам, якія складаюць аснову эканамічнага патэнцыялу (МАЗ, МТЗ, БЕЛАЗ, Гомсельмаш ды іншыя), цягнуць на сабе, як каням, увесь груз эканамічнага росту. Дзельту паміж высокімі тэмпамі эканамічнага росту ў цэлым і тым тэмпам, які складзецца на гэтых прадпрыемствах, возьме на сябе новы сегмент бізнесу — малыя і сярэднія прадпрыемствы».

Тут, вядома, цікавае не стаўленне Анфімава да прыватызацыі, а сам факт таго, што ён пачаў абмяркоўваць шляхі развіцця эканомікі Беларусі. Але калі пакапацца ў архівах, то апынецца, што пачалося гэта прыкладна на паўгода раней. Так, яшчэ 28 мая ў Полацку Леанід Анфімаў нечакана заявіў, што мясцовыя ўлады павінны ствараць умовы і спрыяць арганізацыі новых прадпрыемстваў. Старшыня КДК патлумачыў службоўцам Віцебскага аблвыканкама, на што трэба арыентавацца ў сферы стварэння новых прадпрыемстваў. «Тут аднымі разнарадкам і ўказаннямі нічога не зробіш. Трэба ўлічваць асаблівасці горада або раёна — сыравіна, плошчы, працоўныя рэсурсы», — падкрэсліў Анфімаў. Ён адзначыў, што ўлады павінны ствараць перадумовы і спрыяць стварэнню новых вытворчасцяў. А калі ініцыятыва ідзе знізу, і інвестар сам прыходзіць з прапановай аб стварэнні прадпрыемства, яму ні ў якім разе нельга ствараць перашкоды.

Тады ж ён заявіў (менавіта ён, а не Кабякоў), што ў эканоміцы Беларусі павінна адбыцца структурная перабудова. Валютваральныя прадпрыемствы павінны выпускаць столькі прадукцыі, колькі могуць прадаць. А каб захаваць агульны аб'ём вытворчасці, частку нагрузкі возьмуць на сябе новыя невялікія вытворчасці.

Можна выказаць здагадку, што менавіта такога — рашуча-

га ды звыклага да негатыўнага стаўлення — службоўца прэзідэнта можа пасадыць у крэсла прэм'ера для правядзення змушаных рэформаў «пад дудку» МВФ. Бо для правядзення рэформаў запатрабуецца чалавек, здольны на цвёрдыя, непапулярныя меры.

Вядома, тут узнікае лагічнае пытанне: чаму тыя ж самыя рэформы не можа правесці Андрэй Кабякоў? Пасля яго можна было б і адправіць у адстаўку, павесіўшы на яго «ўсіх сабак». Але ж не: Кабякоў па сваім характары чалавек нашмат мякчэйшы, чым Анфімаў. А на першым этапе рэформаў — найбольш балючым — прэм'еру давядзецца не толькі сутыкнуцца з сапраўднай народнай нянавісцю, але таксама вытрымліваць наймацнейшы ціск з боку як урадавых службоўцаў, так і сілавікоў.

Магчыма, Леанід Анфімаў якраз і стане тым самым «цвёрдым і рашучым» службоўцам, які ўзначаліць Савет міністраў на перыяд цвёрдых ды балючых рэформаў. А гады праз паўтара-два, калі самае цяжкае будзе ззаду, яго можна будзе адправіць у ганаровую адстаўку.

Праблема стратэгіі

Калі ж не казаць пра канкрэтныя персаналіі, то можна выказаць здагадку: ураду да гэтага часу няма, бо няма і выразнай стратэгіі развіцця краіны. Ускосна пра гэта сведчыць тое, што да гэтага часу не праведзены Усебеларускі народны сход — бо на ім традыцыйна кіраўнік краіны распавядае аб тым, што і як будзе рабіцца ў наступнай пяцігоддзі. Але сказаць пакуль няма чаго — і «курултай» не праводзяць.

Можна выказаць здагадку, што Лукашэнка, які славіцца сваёй палітычнай інтуіцыяй, разумее: некалі паспяхова «беларуская мадэль» эканомікі вычарпала сябе, рэсурсы (калі не лічыць пазыкі) браць больш няма адкуль. Пакуль ён кажа пра «ўдасканаленне» гэтай мадэлі — але гэта толькі словы. Перамовы з МВФ паказалі: маральна Лукашэнка ўжо гатовы да рэформаў, уключаючы такія непапулярныя меры, як павышэнне пенсійнага ўзросту, павышэнне тарыфаў ЖКГ і адмова ад падтрымкі прамысловасці праз інфляцыйны механізм.

Калі назіраць за паводзінамі кіраўніка дзяржавы ўважліва, то можна заўважыць: ён панічна баіцца не саміх рэформаў, — але гаворкі пра іх. Вось і 7 снежня прагучала: «...Замест канкрэтнай працы нічога нельга падкідаць, у тым ліку незразумелыя навацыі».

«Незразумелыя навацыі» на мове Лукашэнкі — гэта тыя самыя рэформы, якія да выбараў агучвалі на цэлым шэрагу форумаў Мікалай Снапкоў і Кірыла Руды, Васіль Мацюшэўскі і Аляксандр Забароўскі. Адрозненне пасля выбараў ужо пяцікратны прэзідэнт у першай жа прамове «ўшчэнт разграміў» рэфарматараў са свайго асяроддзя. Але ніхто з ідэолагаў рэформаў сваёй пасады не пазбавіўся. Гэта значыць, Лукашэнка думае.

Відавочна, што менавіта з гэтага вынікае і тое, што народу Беларусі дагэтуль не прадставілі новы ўрад. Новы ўрад трэба фармаваць пад новую стратэгію развіцця. А яе, гэтай стратэгіі, якраз пакуль няма.

Прамова Святланы Алексіевіч: што мы хацелі пачуць

Валярына КУСТАВА

Пра што б вы хацелі пачуць у прамове? Ці з'яўляецца выбар мовы для вас паказальным? З такімі пытаннямі мы звярнуліся да некаторых вядомых асоб напярэдадні Банкетнай лекцыі Святланы Алексіевіч.

Банкетная лекцыя — гэта менавіта тая прамова, у якой лаўрэат можа надаць увагі праблемам ды радасцям яго краіны і нацыі. Вы атрымаеце газету ўжо пасля таго, як прамова прагучыць, і зможаце самі параўнаць, наколькі спраўдзіліся чаканні.

Лявон Вольскі, заснавальнік «Мроі», N.R.M., «Крамбамбулі»:

— Думаю, яна прыцягне ўвагу да нашых праблем, напрыклад, у галіне культуры. У сэнсе, што гэтая галіна культуры цалкам адсутнічае ці то падмяняецца нейкім пластыкава-гумовым сурагатам. А ўсё натуральнае, сапраўднае, замоўчваецца і нібыта не існуе. Ясна, што Святлана абсалютна абазнаная ў гэтай сітуацыі і, я спадзяюся, будзе пра гэта гаварыць.

Прамова будзе па-руску. Бо для Святланы гэтак зручней. І ў гэтым я не адчуваю дыскамфорту. Усё мусіць быць натуральна.

Мікалай Халезін, арт-дырэктар Беларускага Свабоднага тэатра:

— Я б хацеў пачуць прамову пра літаратуру. Пра тое, як дакументальная літаратура ўпісана ў сучасны кантэкст; як яна ўплывае на фарміраванне магістральнага напрамку развіцця літаратуры і якія яе перспектывы. Мне б вельмі хацелася той глыбіні, якую ў сваіх нобелеўскіх прамовах прадэманстравалі Гаральд Пінтэр і Іосіф Бродскі. Менш за ўсё хацелася б павярхоўнай размовы пра штоімгненныя рэчы.

Мне б вельмі хацелася, каб прамова была сказана па-беларуску, але хочацца, каб гучанне мовы было арганічным. Але я разумею, што калі аўтар усё жыццё піша на рускай і карыстаецца ў побыце толькі ёй, беларуская можа гучаць не вельмі арганічна. Мне здаецца, што змякчыць сітуацыю мог бы сінтэз трох моў, да якіх Святлана ў сваім жыцці была датычная.

Святлана Калінкіна, шэф-рэдактар «Народнай Волі»:

— Людзям, нацыям, дзяржавам уласціва марыць. Ёсць «руская мара» — ляжаць на печцы і чакаць, што табе дастанецца багатая прынцэса-нявеста. Ёсць «амерыканская мара» — прыехаць у ЗША з адным доларам у кішэні і стаць мільянерам. Ёсць мара яўрэйскага народа аб зямлі, абяцанай Богам. Марам уласціва спраўджацца. Таму

я б хацела пачуць ад Святланы Алексіевіч разважанні пра беларускую мару, якой пакуль няма, але якая павінна быць.

Хацелася б, каб хаця б пару беларускіх слоў прагучала. Гэта нібы кінуць манетку ў фантан у горадзе, у які хочаш вярнуцца. Я хачу, каб Святлана Алексіевіч была першай, але не апошняй набеліяткай-беларускай. Каб мы ў Каралеўскі палац вярнуліся за новымі Нобелямі.

Нацыя мае права на існаванне толькі тады, калі робіць свой унёсак у інтэлектуальную скарбніцу чалавецтва. Нобелеўская прэмія Святланы Алексіевіч — гэта сусветнае прызнанне таго, што беларусы свой унёсак зрабілі. Вялікі ўнёсак! Значны ўнёсак! Я ганаруся за нашу нацыю і за нашу краіну. Я шчаслівая. Я хачу спяваць.

Уладзімір Някляеў, паэт, празаік, грамадска-палітычны дзеяч:

— Хочацца пачуць Прамову пра сваё. Прамову, акцэнтаваную на праблемах Беларусі. На стане нацыі, бачанні яе выжывання ў дачыненнях з Захадам і Усходам — між дзвюма цывілізацыямі. Прамову карціць пачуць выключна па-беларуску.

Уладзімір Мацкевіч, кіраўнік Рады Міжнароднага кансорцыуму «ЕўраБеларусь»:

— Я б хацеў, каб прагучала на ўвесь свет, што Беларусь — цудоўная краіна, дзе жывуць выдатныя пісьменнікі, таленавітыя творцы, сумленныя і працавітыя людзі, адкуль паходзяць геніі, дзе нараджаюцца ідэі. Што мы не горшая нацыя сярод іншых, але і не лепшая. Я б хацеў, каб прагучала праўда пра нашу краіну і нацыю. Пра тое, што мы маем, чым ганарыцца і ў мінулым, і ў сучаснасці, але, як і кожны народ, маем і падставы для сораму.

Каб увесць свет ведаў, што Беларусь — гэта не толькі апошняя дыктатура ў Еўропе, а патэнцыйная нацыя, якая, пазбавіўшыся часовай дыктатуры, стане на ўзровень з іншымі еўрапейскімі народамі, каб разам з імі будаваць супольную будучыню.

Каб свет усвядоміў, што беларусы і дыктатура — гэта не адно і тое ж. Што мы пакуль пакутуем ад дыктатуры, але яна небяспечная і для іншых народаў, што гэта наша супольная еўрапейская праблема. Як нашу супольную будучыню нам будаваць разам, так і ад таталітарнай заразы трэба пазбаўляцца разам. Мы тут зноў не лепшыя, але і не горшыя.

Наконт мовы — то хоць на шведскай, неістотна. Але было б добра, каб з нобелеўскай кафедры ўпершыню прагучала б беларуская мова.

Юлія Чарняўская, культуролог, літаратар, прафесар БДУКІМ:

— Я б хацела пачуць пра тое, як Святлана Алексіевіч бачыць сучаснасць і будучыню Беларусі

Нобелеўскія лаўрэаты па літаратуры

За ўсю гісторыю прэміі было ўручана

108

Сюлі-Прудом
першы нобелеўскі лаўрэат па літаратуры (1901 г.)

Святлана Алексіевіч
нобелеўскі лаўрэат па літаратуры (2015 г.)

14

жанчын сярод лаўрэатаў

Дорыс Лесінг
найстарэйшая лаўрэатка атрымала прэмію ў 88 гадоў

Аўтар: Кірыл Стаселька

InfoGrapher.by для **Новы Час**

і чалавецтва; хацела б пачуць заклік да аб'яднання сіл інтэлектуалаў свету супраць тэрарызму — і не толькі фізічнага, але і духоўнага (у тым ліку — зварот да інтэлектуалаў Расіі); хацела б пачуць разважанні пра тое, што інтэлектуал можа зрабіць для сацыяльнага заахвочвання грамадства.

Думаю, што яна будзе выступаць па-руску. Наколькі мне вядома, Святлана вывучала нямецкую, а не англійскую, таму магчыма яе выкарыстання для мяне сумнеўна. Мяркую, што, некалькі гадоў пражыўшы ў Швецыі, Святлана ведае шведскую на базавым узроўні, але не ў той меры, каб прамаўляць па-шведску настолькі важную прамову. Што тычыцца беларускай мовы, яна неаднаразова прызнавалася, што валодае ёй у яе сучасным варыянце недастаткова, каб на ім пісаць, не зніжаючы творчай планкі. Пры гэтым яна заўсёды дэманстравала цікавасць да сучаснай беларускай літаратуры і добрае яе веданне. Думаю, што ў такой адказнай прамове ёй будзе важна сказаць пра набалелае, а пра яго прасцей гаварыць на той мове, якой чалавек прывык карыстацца. Для мяне важна, што яна скажа, як яна скажа — і як гэта зможа паўплываць на культурную і сацыяльную сітуацыю ў нашай краіне, у Расіі, ва Украіне, у Еўропе, у свеце.

Алена Макоўская, кіраўнік Згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына»:

— Я думаю, што яе выступ будзе сугучны з яе кнігамі, што гаворка будзе ісці пра чалавека. Чалавека, які прайшоў праз катастрофы, што скалалі нашу частку свету ў XX стагоддзі, пра няспраўджаныя чаканні і зламаныя лёсы, пра тое, якія пагрозы нясе таталітарызм, пра вялікую ману і несвабоду, у якой мы жылі столькі гадоў, і як цяжка пазбавіцца гэтай атруты. Пра тое, што яшчэ не зроблена праца над памылкамі, і ўсе гэтыя беды і жахі не сышлі беззваротна ў гісторыю: яны могуць паўтарыцца зноў, калі мы не зменімся. Пра тое, што насамрэч у кожным з нас, у нашым грамадстве яшчэ так шмат свабодага, і што свой шлях да свабоды мы толькі пачалі, а ён доўгі і складаны.

І, канечне ж, хацелася б, каб на такім высокім узроўні прагучала пра нашу краіну, пра Беларусь, якая, нягледзячы на вялікія страты і ахвяры за апошнія стагоддзі, здабыла незалежнасць, захавалася сама і захавала сваю адметнасць і сваю культуру. Пра гістарычна еўрапейскі беларускі народ, які насуперак таму, што яго столькі адрывалі ад сваёй ідэнтычнасці, цяпер адбудоваецца менавіта дзякуючы ёй, таму пераасэнсоўвае сваю гісторыю, вучыцца любіць сваю культуру

і мову. Важна, каб прагучала і пра тое, што беларусам нельга скідаць з рахункаў суседства і залішнюю прывязку да краіны, якая чарговы раз перажывае сваю імперскую ломку. І калі мы не будзем імкнуцца ў гістарычна родную еўрапейскую прастору, мы зноў можам быць адкінуты ў мінулае, з сілкоў якога так цяжка вырывацца без страт. Хацелася б пачуць з вуснаў першага беларускага набеліята пра нашу літаратуру, пра тых беларускіх пісьменнікаў, якіх Святлана Алексіевіч лічыць сваімі настаўнікамі, — Васіля Быкава і Алеся Адамовіча.

Святлана Алексіевіч — беларускі аўтар, і, натуральна, было б сімвалічна, калі б яна зрабіла ці распачала сваю прамову па-беларуску, тым самым аказаўшы беларускай мове важную падтрымку ў сённяшніх складаных варунках, прадэманстрававшы яе каштоўнасць кожнаму беларусу. Але калі яна абярэ, напрыклад, міжнародную англійскую — кепскага ў гэтым нічога не будзе. Нам трэба навучыцца разбураць муры паміж намі, а не будаваць новыя.

Я веру, што для нашай краіны, яе незалежнасці ў міжнародным кантэксце пачынаецца новая эпоха. І, канечне ж, дагэтуль не пакаіда пачуццё ўдзячнасці і Швецыі, і ўсім тым краінам, якія не проста цікавяцца нашай культурай, а робяць шмат высылкаў, каб яе ведалі і цанілі ў свеце.

20 СНЕЖНЯ, НЯДЗЕЛЯ

1 БЕЛАРУСЬ

- 07.25 Камедыйная меладрама «Каханне нечаканае прыйдзе» (Расія).
09.00 Навіны.
09.10 «Арсенал». Праграма пра армію.
09.40 Гісторыі рамонту.
10.20 «50 рэцэптаў першага». Кулінарнае шоу.
11.05 XXL WOMAN TV. Жаночы часопіс.
11.45 Нашы.
12.00 Навіны.
12.10 Навіны. Цэнтральны рэгіён.
12.35 Каробка перадач.
13.10 Зона X. Вынікі тыдня.
13.40 Таямніцы следства.
14.15 Вакол планеты.
15.00 Навіны.
15.15 Твой горад.
15.30 Eurovision. Вынікі тыдня.
15.55 Меладрама.
17.35 Драма «Зводная сястра». 1-я і 2-я серыі.

- 21.00 Галоўны эфір.
21.55 Клуб рэдактараў.
22.35 Навіны надвор'я.
22.55 Рамантычная меладрама «Гатэль для папялушкі» (Расія).

Н БЕЛАРУСЬ

- 07.00 АНТ прадстаўляе. «Нядзельная раница».
08.00, 09.00 Нашы навіны.

- 09.05 Нядзельная пропаведзь (з субтытрамі).
09.20 Смяшарыкі.
09.35 Шалалупныя нататкі.
09.55 Пакуль усе дома.
10.40 «Фазэнда».
11.15 Брэйн-рынг.
12.00 Нашы навіны.
12.30 Барахолка.
13.05 Госці па нядзелях.
14.00 Каралева палацавых пераваротаў.
15.00 Святочны канцэрт.
17.10 Цюцелька ў цюцельку.
20.00 Контурсы.
21.05 Дыханне планеты.
21.35 Голас.
23.35 Што? Дзе? Калі?
00.45 Трылер «Метад».

ТВ БЕЛАРУСЬ

- 06.50 Камедыйны серыял «Афрамасквіч-2».
07.40 Сардэчна паскардзіцца.
08.00 Аўтапанарама.
08.30 «Трыкутнік».
10.15 Чыстая праца.
11.00 Вялікі сняданак.
11.40 «Салдаты 7».
13.30 «24 гадзіны».
13.40 «Чалавек-аркестр».
15.15 Дарагая перадача.
15.30 «Аўтапанарама».
16.00 «Цэнтральны рэгіён».
16.30 «24 гадзіны».
16.50 «Вадзіць па-руску».
17.10 «Мяжа. Тайговы раман».
19.30 Тыздзень.
20.25 Ваенная таямніца.
22.40 Зорны рынг.
23.40 Дакументальны праект.
01.15 «Чалавек-аркестр».

2 БЕЛАРУСЬ

- 07.00 Прыгодніцкі анімацыйны серыял «Сябры анеляў» (Італія).

- 08.00 Камедыйны серыял «Хто ў доме гаспадар?» (Расія).

- 10.00 «Арол і рэшка». Забаўляльнае шоу (Украіна).
11.05 Хачу ў тэлевізар!
11.10 Тэлебарометр.
11.20 Ваша лато.
12.10 Зразумець і абясшходзіць.
12.45 Камедыйны серыял «Мая цудоўная няня» (Расія).
14.55 Фантастычны баявік «Людзі Ікс: Апошняя бітва» (ЗША).
17.45 Баявік «Ван Хельсінг».
19.15 Суперлато.
20.40 Кіпень.
22.00 Спортлато 5 з 36, КЕНА.
22.25 Лірычная гісторыя «Папялушка 4x4. Усё пачынаецца з жаданняў» (Расія).
00.15 Фантастычная меладрама «Чужаземка» (ЗША-Вялікабрытанія).

3 БЕЛАРУСЬ

- 08.00 «Калейдаскоп».
08.15 «Нестар Бурма». Крымінальны серыял (Францыя, 1994 г.).
09.45 «Таямніцы палацавых пераваротаў». Гістарычная драма. Фільм сёмы «Віват, Ганна!» (Расія, 2008 г.).
12.55 «Подых струн». Музычная праграма. Госці: Раман Яраш, Лілія Чарняўская, Саша Моцарт.
13.35 «Калейдаскоп».
13.50 «Наперад у мінулае».
14.20 Хіт-парад «Сто песень для Беларусі».

- 15.15 «Музеі Беларусі». Брэсцкі абласны краязнаўчы музей. Музей выратаваных мастацкіх каштоўнасцей.
15.40 «Калейдаскоп».
15.55 «Патоп». Гістарычная эпапея. 1-я і 2-я серыі (Польшча-СССР, 1974 г.).
20.40 «Калыханка».
21.00 «Сяргей Любавін запрашае».
22.00 «Нестар Бурма». Крымінальны серыял (Францыя, 1994 г.).

- 23.30 Леанід Млечын прадстаўляе. «Хто забіў сенатара, або Сапраўдная гісторыя ўсёй каралеўскай раці». Дакументальны фільм цыклу «Сусветныя таямніцы».
00.10 «Калейдаскоп».
00.25 Перерыв в вещании.

5 БЕЛАРУСЬ

- 07.35 PRO спорт. Навіны.
07.45 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА.
08.15 Хакей. Ароса-Чэлэндж. Славакія - Беларусь.
10.10 Баскетбол. НБА. Аклахома - Лэйкерз.
12.00 Бялтон. Этап Кубка свету. Паклюка.
14.40 Баскетбол. Адзіная Ліга ВТБ. Цмокі - Хімки.
16.25 Бялтон. Этап Кубка свету. Паклюка.
17.10 Футбол. Чэмпіятат кубка Англіі. Суёнсі - Вэст Хэм.
21.00 Футбол. Відзачасопіс.
21.30 Авертайм.
22.05 PRO спорт. Навіны.
22.15 Формула Е. Гран-пры Уругвая.

БЕЛСАТ BELSAT

- 07.00 Студыя «Белсат».
07.10 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
07.50 Ліс Леон, мультсерыял.
08.00 Чатыры бакі казак, мультсерыял: Шчаслівы чалавек.
08.05 Польшкія казкі і паданні, мультсерыял.
08.15 Занатоўкі натураліста.
08.30 Зона «Свабоды» (аналітычная праграма).
09.10 Маю права (юрыдычная праграма).
09.30 Беларусы ў Польшчы.
09.50 Два на два (тэледыскусія).
10.20 Рэпартаж (публіцыстычная праграма).
10.50 Ліс Леон, мультсерыял.
11.00 Польшкія казкі і паданні, мультсерыял.
11.10 Занатоўкі натураліста.
11.25 Сонечная дзіда, серыял.
11.55 Мова нанова.
12.15 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
12.55 Блакада Ленінграда, д/ф.
13.50 Форум (ток-шоу): Сеціўны натоўп.
14.35 Злодзеі ў законе: Жыццё атрымалася, д/ф.
16.10 Анна Карэніна, драма.
18.00 Кулінарныя падарожжы Робэрта Макловіча.
18.25 Стамбул ад золку да змяркання, д/ф, 2015 г., Польшча.
19.05 Невядомае Беларусь: Чарга. Гісторыя пытання ці пытанне гісторыі?, д/ф.
19.45 Сведкі: «Паходня» гарадзенскіх патрыётаў.
20.00 Эксперт (сатырычная праграма).
20.25 Нэлсан Мандела: жыццё дзеля свабоды, д/ф.
21.20 Кінаклуб: «Кавярня Любові».
21.35 Кавярня Любові, м/ф.
23.35 Я люблю дэмакратыю. Расея, д/ф.
00.25 Сенсацыі XX стагоддзя, серыял: Бункеры Трэцяга райху: ч. 1, 2.

Шаноўныя чытачы!

На жаль, газету «Новы Час» немагчыма купіць у шапіках або крамах. Няма нас і ў дзяржаўнай сістэме распаўсюду Белпошты. Але можна падпісацца на «Новы Час», і кожны тыдзень атрымаць газету.

Падпісацца можна на любую колькасць месяцаў, аформіўшы банкаўскі ці паштовы перавод і накіраваўшы копію плацёжнага дакумента на адрас рэдакцыі. (Глядзіце ўзоры квітанцый). Нашы рэквізіты: рахунак 301274 1108019 у аддзяленні №53 9 ОАО «Белінвестбанка», код банка 153 10073 9. Адрас банка: 220004, Мінск, вул. Калектарная, 11. Адрас рэдакцыі: 220113, Мінск, вул. Мележа, 1, офіс 1234.

Акрамя таго падпісацца можна ў рэдакцыі і ў нашых рэгіянальных прадстаўнікоў:
Магілёў: (8 029) 930 79 22, Міхась
Мінск: (8 029) 178 31 68, Вольга
Слуцк: (8 029) 364 42 60, Зінаіда
Гомель (8 029) 697 82 75, Аляксандр

Увага! Змяніўся кошт падпіскі!

Паважаныя чытачы! На жаль, мы вымушаны павялічыць падпісны кошт. З 1 студзеня 2016 года кошт аднаго месяца падпіскі — 32 000 руб. Падпісны кошт І квартала 2016 года — 90 000 рублёў.

ШЧЫРЫ ДЗЯКУЙ ВАМ ЗА РАЗУМЕННЕ І ПАДТРЫМКУ!

Новы Час novychas.by
Твой час — твой лёс!

БЕЛПОЧТА ЭЛЕКТРОННЫЙ ДЕНЕЖНЫЙ ПЕРЕВОД
Ф. ПС 112
ВЫРУЧКА [ ] НАЛОЖЕННЫЙ ПЛАТЕЖ [ ] № _____ (вход, по карте отправки)
ПОЛУЧАТЕЛЬ: Г-та «Новы час», р/с 3012741108019 отд. №539 ОАО «Белінвестбанк», код 153100739, УНН 190790926
КУДА: 220004, г. Минск, ул. Коллекторная, 11
ОТПРАВИТЕЛЬ: _____
АДРЕС: _____
Доставка [ ] уведомление [ ] простое [ ] заказное [ ] электронное [ ]
(назначение платежа) (письменное сообщение)

КВИТАНЦИЯ
ЧИУП «Час навінаў»
(получатель платежа)
отд. №539 ОАО «Белінвестбанк»
(наименование банка)
Счет получателя 3012741108019 Лицевой счет Код 739
УНП* 190790926
(фамилия, имя, отчество, адрес)
Плательщик
Кассир
Пеня
Всего

Гады студэнцкія

было ў жыцці, а як павінна быць паводле партустаноўкі.

Дарэчы з курсам рускай літаратуры ва ўніверсітэце нам не пашанцавала. Старажытную, XVIII стагоддзя чыталі Мялкіх, Паіна, савецкую — Багалюбава. Адзін толькі перыяд, які ахопліваў творчасць Бялінскага, Герцана, Тургенева, дастойна прачытаў беларускі літаратуразнавец Ф. Куляшоў. Далей чытала, паўтараючы «мерзосці царызма разоблачал Шедрын», выкладчыца Чарнова. Меліся чытаць, але не чыталі лекцыі пра творчасць пісьменнікаў Л. Андрэева, А. Купрына, І. Буніна. Да іх творчасці дабраўся сам і меў ад таго вялікую радасць адкрыцця. Асабліва вялікім адкрыццём было для мяне знаёмства з прозай Буніна. Мастацкасць твораў яго неяк асабліва хапала за душу, аж усё, здавалася, сціскалася ў грудзях, парывала кудысь уздымацца. А вось самога пісаць пабуджала, калі чытаў «Рабенікі» вялікага латыша Андрэя Упіта, «Жана Крыстофа» Рамэна Ралана, «Горкаўскі літпартрэт» Аляксандра Блока, паэзіяй якога захапіўся з курса трэцяга, нямала ведаў на памяць, бо часта звяртаўся ў думках да яго пранізлівых радкоў, строф, зноў жа не раскрытых літаратуразнаўцамі падчас лекцыі. А як падумаеш, то і вобмаль за студэнцкія 1951—1956 гады было ў БДУ самавітых, дасведчаных літаратуразнаўцаў ды моваведаў. Сталінскія рэпрэсіі знішчылі гуманітарную даследчыцкую і выкладчыцкую эліту.

Я заўсёды чакаў нечага для душы ад выкладчыкаў роднай мовы, літаратуры, гісторыі. Сярод першых выкладчыкаў-лінгвістаў пазнаёмліліся з аўтарам граматыкі беларускай мовы Жыркевічам, які свае лекцыі адбываў легкаважкімі жартачкамі, без аніякага заглыблення ў прадмет выкладання. Паўтараў адно: «Arges nous le deluge» («Пасля нас хоць патоп») — афарызм-дэвіз караля Людовіка XIV. Здаецца, нашаму выкладчыку вельмі імпанаваў такі дэвіз пажыццёва. Жыркевіча ў роднай мове нам крыху кампенсаваў старэнькі выкладчык Міхал Канстанцінавіч Шапялевіч. Ён арыентаваў аўдыторыю на беларускую лексіку, ідыёмы. Менавіта з яго падказкі я цягам ледзь не ўсяго жыцця натаваў у запісныя кніжкі пачутыя слоўцы, асабліва адметныя прыказкі, прымаўкі, ідыёмы, перш-наперш ад маці, сваякоў, а затым у экспедыцыях, пры цікавых сустрэчах з самымі рознымі людзьмі. Што да замежнай літаратуры, планаванай для студэнтаў-філолагаў, то задта неабдымны абсяг уяўляла яна, пэўна, і для выкладчыкаў, і для нас. Першароднасць, феномен антычнай літаратуры грэчаскай і рымскай не па плячы быў выкладчыку Лапідусу, хоць і пачынаў ён адольваць гэты курс, здаецца, пафасна: «Гнеў, о багіня, пяі Ахілеса, Пілеева сына...». Глыбейшы выкладчыцкі падыход выяўляў Давід Фактаровіч. Але і яму сярэднявечную ды махіну літаратуры

Здымак з альбома

XIX стагоддзя было не адолец. Збіваўся, шаноўны, на эфект, краснабайства. Да сучаснай, XX стагоддзя еўрапейскай літаратуры, не патрапілі дайсці.

З універсітэцкага часу ў мяне пачалося пазнанне Беларусі як фізіка-геаграфічнай і культурнай прасторы Радзімы. Ужо пасля першага курса выкладчыца дыялекталогіі Марыя Жыдовіч, дарэчы, ад яе пачуў найменне ВКЛ — Беларуска-літоўская дзяржава, знаць, засвоіла гэты тэрмін з 1920-х гадоў, калі наша гістарыяграфія не была часткай расійскай імперскай гістарыяграфіі, а развівалася самастойна як навука ўзыходзячай нацыі.

Дык вось, першая наша студэнцкая дыялекталогічная экспедыцыя кіравалася на Навагрудчыну. Дзіўны край, узвышаны ўзгоркамі, з якіх далёка відаць. І ўпершыню ўбачаны не асобныя дубы, а цэлыя дубровы. І збавына значна большая, чым у нас. Спачатку трапілі ў вялікую вёску каля Карэлічаў — Заполле. У людзей жывая памяць пра

1920-я гады, пра адстойванне свайго пры Польшчы: моцны, дзейны ў тэні часы і цяпер цікавы ўспамінамі жыхар Монід, ці бацька тутэйшага самадзейнага кампазітара Шэўкі, — смелы дыскутант з польскім камендан-

— паўтараў узнёсла. — Другога такога возера на ўсёй зямной кулі не знойдзеш».

Студэнтам я балюча рэагаваў на кожную антыбеларускую праяву. Каб бараніцца, браў на ўспамогу аргументы з белару-

Раніцай прыскочыў у наш пакой Мікола Міхей: «Чулі?.. — шматзначна спытаў. — Здох!».

Так адрэагаваў на смерць Сталіна. Навіна прыглушыла. Але ўжо вечарам на шумнаватым праспекце мне, дзевятнаццацігадоваму, было весела, разняволена

там пра Беларусь, беларушчыну. Прысланы паланізатар казаў Шэўку гаварыць з ім адкрыта, абяцаў не арыштоўваць, і Шэўка выкарыстаў гэта абяцанне, каб рэзаць у вочы праўду-матку. А яшчэ захапляў нас цудам-храмствам бліз паложанага тут возера Свіцязь. «Ого, Свіцязь!

скай літаратуры. Захоплены паэзіяй Пімена Панчанкі, а як было не захапіцца гэтым шчырым голасам, яго вобразам Беларусі: «Светлы ранак. Жанчына збіраецца жаць. На плячы маладзік — залацісты серп. Бурштыновыя яблыкі ў расе, — гэта ты, мая Беларусь».

З групай студэнтаў беларускага аддзялення БДУ. Май 1953 г. Арсень Ліс другі справа

Помню, напісаў на стале ў аўдыторыі словы-запавет паэта: «Беларусь, я твой воін адданы і сын, мае думкі і сэрца заўсёды з табою». І шэраг сяброў ставілі пад гэтымі словамі: «І я...», «І я...» і пакідалі свой подпіс. А яшчэ на другім курсе я ўступіў у навуковы гурток і напісаў рэферат «Беларускія пісьменнікі аб мове». На міжнародскім студэнцкім конкурсе навуковых работ ён заняў другое месца. Уразіла мяне забаронная заява цэнзара на зборнік апавяданняў Францішка Багушэвіча: «Ці не крыецца ў такога роду працы акрамя маларускай літаратуры стварыць яшчэ беларускую». Не ў інтарэсах, маўляў, расійскага ўрада такое. Гвалт, як не хацелі пусіць у свет беларускага слова, беларускай думкі.

І яшчэ з тых студэнцкіх год запомніўся сакавіцкі ранак. Быў я краз на другім курсе, жыў у інтэрнаце на Свядлова з Валодзем Сарокам, Косцем Петаковым і Вадзімам Савельевым. Раніцай рана прыскочыў у наш пакой Мікола Міхей: «Чулі?.. — шматзначна спытаў. — Здох!». Так адрэагаваў на смерць Сталіна. Навіна прыглушыла. Але ўжо вечарам на шумнаватым праспекце мне, дзевятнаццацігадоваму, было весела, разняволена. Хоць, вядома, якога вялізнага тырана пазбавілася краіна, увесь свет, я тады яшчэ не асэнсаваў, але не прымаў афіцыйна ўжо даўно. Перамога над фашызмам да часу прыхавала маштабы злачынства, прычыненага вялікім горцам у дачыненні народаў СССР.

Перажыў я, будучы яшчэ на трэцім курсе БДУ, расчараванне ў Якубе Коласе. Спачатку яны ўдваіх з Кандратам Крапівай заявілі праект аб напісанні па-беларуску «Весна» праз «е» і яшчэ штош нечаканае. Тое неяк не прайшло. Тады я прачытаў трэцюю частку палескіх аповесцей, у якой у крывым люстры пад чужымі найменнямі былі прадстаўлены творцы «Нашай нівы», «нашаніўскай пары ў літаратуры» Іван і Антон Луцкевічы, а з «Хрэстаматыі Ігната Дварчаніна ведаў, як усё было на пачатку XX стагоддзя. Праз многа гадоў разважалі з Нілам Гілевічам, што Коласу тыя пазнейшыя хады наконт «нашаніўскай», сярод якіх ён і сам падняўся як паэт, падказаў яго сакратар Лужанін. Вядома, дзеля самапраўдання класіка перад уладай, што да канца жыцця яму не давярала.

А трэцікласнікам я напісаў ліст народнаму паэту з нязгодай з яго поглядам, але адслаць не рашыўся. Мусіў лічыцца з вялікім паэтам і не шкадаваў, што так паступіў.

З універсітэтам расставіўся са шкадаваннем: з мінскімі бібліятэкамі, канцэртамі-лекцыямі пра кампазітараў, з купалаўскім тэатрам і яго славытымі актарамі: Глебавым, Платонавым, Уладамірскім, Дзядзюшкам, Ірынай Ждановіч, Ржэцкай... З універсітэцкіх гадоў шчасліва браў з сабою музыку рамантыка Шуберта і вытанчана-элегічныя эцюды а la minor Шапэна. На ўсё жыццё быў уражаны першымі прачытанымі мемуарамі Герцана «Былое і думы». У многіх выпадках гэтаму жанру аддаю перавагу перад творами літаратуры мастацкай.

Фото з уласнага архіву Арсень Ліса

«Макбет» кліпавага пакалення

Пятро КАМЕНЬ

У Мінску пачаўся пракат чарговага экранізацыі «Макбету» — найважнейшай п'есы Шэкспіра аб разбуральнай ды паранаідальнай сутнасці ўлады.

Уролі Макбета — лідар сучаснай брытанскай акторскай школы Майкл Фасбендэр, у ролях лэдзі Макбет — французская зорка Марыён Каціяр, а за рэжысёрскім планшэтам — перспектывуны аўстраліец Джасцін Курзэль. Фільм змагаўся за Залатую пальмавую галінку на сёлетнім Канскім кінафестывалі.

Праз экранізацыі Шэкспіра можна пабачыць не толькі асабісты аўтарскі погляд на класічны твор, але і сучасны стан кіно. Насамрэч, гэта Шэкспір правярае, у якім сусвецце цяпер жывем мы, спрабуючы дакрануцца да ягоных ісцін.

Сучасныя сацыяльныя сервісы кшталту facebook, youtube ды instagram аказваюць неверагодны ўплыў на візуальны шэраг нашай штодзённай рэчаіснасці. Гэта тычыцца ўсіх сфер чалавечай дзейнасці, але ж найвялікшай ахвярай гэтых візуальных манапалістаў з'яўляецца выяўленчае мастацтва. Калі сапраўднае выяўленчае мастацтва перадае нам подых ісціны праз сваё ўздзеянне на нашы сэрцы, то youtube нам «посціць» у сэрцы штодня нічога іншага акрамя «відосаў».

Шэкспір у эпоху гаджэтаў-планшэтаў-айфонаў акурат і атрымаўся гэтакім прыгожым «відосам», дзе акторы — адладжаныя персанажы кампутарнай гульні; сценаграфія — шаблонна-ўтульная (нічога лішняга, нічога празмернага); мантаж — шпаркі ды мабільны; кадры — мілыя ды высакародныя, з «рэкламнымі» шатландскімі гарамі, лясамі ды азёрамі; музыка — атмасферна-безасабовая; а галоўны візуальны козыр — слоў-моўш.

З такім падыходам да Шэкспіра тонкія фарбы чалавечай душы прапісаць на экране наўрад ці магчыма. Затое магчыма зняць эфектны экшн, нахшталт кампутарнай гульні. Умовы задаюць вядзьмаркі, яны прадказваюць Макбету і карону, і крыху пазней — пагібель. Яны — «багі», стваральнікі накіраванага лёсу, і персанажы не маюць аніякай магчымасці парушыць правілы ў гэтай кампутарнай гульні.

Фасбендэр стараецца з усіх сіл парушыць гэтыя правілы.

Ды і што можа быць для актора больш прывабным за Шэкспіра? Але прыгожыя карцінкі ў рэжысёра Джасціна Курзэля мільгаюць то так імкліва, то так марудна, што месца для ключавой кранальнай акторскай сцэны няма. Тэмп занадта хуткі, а слёзы празмерна рытмічныя... Што тычыцца спакусніцы лэдзі Макбет, то пачварнасць ейнага сэрца тлумачыцца тым, што яна страціла дзіцятка — сцэнарная цікавостка на самым пачатку фільма. То бок спакуса да ўсемагутнай ды неабмежаванай ўлады грунтуецца на посттраўматычным сіндроме. Ідзя таго, што прага да ўлады сама па сабе вар'яцкая, спакуслівая ды пажадлівая, у такой інтэрпрэтацыі Шэкспіра не знаходзіць месца.

Наканаванасць «Макбету» ды ягоная акуратная «атмасферная» відовішчнасць — адзінае, што застаецца пасля прагляду. У мабільным свеце ўсё проста, усё прыгожа. І душы ў тыранаў такія ж простыя ды прыгожыя, як юніты ў кампутарных гульнях.

Гаючыя зёлкі ад «Re1ikt»

Анатолий МЯЛЫГУЙ

«Лекавыя травы» — альбом гурта «Re1ikt» — быў прэзентаваны слухачам у клубе «RE:PUBLIC».

Праца музыкаў стала адной з самых заўважных падзей гэтага года ў беларускай рок-музыцы. Тое, што гэта так, «Re1ikt» хацеў пацвердзіць і «жывой» прэзентацыяй новага альбома.

Сотні маладых людзей, а таксама аматараў беларускага року больш сталага ўзросту, у гэты вечар запоўнілі клубны танцпол і вір-зону ў чаканні той музыкі, якую яны ўпадабалі, праслухоўваючы новы дыск гурта «Re1ikt».

І вось іх чаканні дасягнулі апагею: слухачы адчулі пачатак музычнай дзеі пад назвай «Лекавыя травы», калі на сцэну падняўся адзін з сесійных музыкантаў — саліст гурта «Vuraj» Сяргей Доўгушаў, які і распачаў праграму прэзентацыі акустычным інтро. Выкарыстоўваючы патэнцыял народных духавых інструментаў, Сяргей стварыў адпаведную атмасферу цудадзейнасці водараў лекавых траў, гукаў лесу і поля, напамінаючы народныя мелодыі, якія гучалі ў яго выкананні рэхам далёкіх вякоў.

Атмасфернасці прэзентацыі альбома «Лекавыя тра-

Атмасфернасці прэзентацыі альбома «Лекавыя травы» спрыяў і відэашэраг, што адлюстроўваў патаемныя сілы прыроды і духоўную моц захавальнікаў яе сакральных тайнаў. Пра іх распавядала Зоя Ігнатаўна Рудзько — траўніца з вёскі Рэчань Любаньскага раёна, якая і натхніла музыкантаў на стварэнне гэтага альбома.

Пасля такога заглыблення ў генетычную памяць продкаў, слухачы, нібыта зрабіўшыся больш відушчымі, віталі з'яўленне на сцэне музыкантаў гурта «Re1ikt». Трэба адзначыць, што ў шматлікіх інтэрв'ю і рэцэнзіях на гэтую студыйную працу крытыкі апераюць такімі стылістычнымі вызначэннямі, як «цяжкі рок», «арт-рок» і нават «пост-рок». Усе яны ў гэтым пытанні маюць рацыю: кожны з гэтых стылістычных напрамкаў рок-музыкі прысутнічае (хоць і ў розных прапорцыях) у кампазіцыях гурта.

Але ў выпадку з «Re1ikt» аддаць перавагу нечаму аднаму

не выпадае. Гурт мае свой адметны, арыгінальны музычны стыль, які патрабуе ўважлівага ўслухоўвання, суперажывання і эмацыянальнага кантакту. Тут і фальклорная аснова мелодый, і арт-рокавыя поліфанічныя аранжыроўкі, і цяжкія рыфы экстрэмальнага pagan-metal. Таму слухачы так упадалі выкананне загітаўнага кампазіцыі альбома — «Лекавыя травы», іншых фальклорных кампазіцый, такіх, як «Хадзіла галота», «Люцэрна», «Дождж ідзець».

Асобна трэба вылучыць сцэнічны і гукавы авангард гурта: маю на ўвазе шыкоўныя гітарныя партыі Віталія Макшуна і харызматычны артыстызм вакаліста «Re1ikt» Уладзіміра Казлова, які, да таго ж, знаходзіў магчымасць падчас выканання песень зайграць сола на дудцы і духавым піяна.

Больш падрабязна пра прэзентацыю чытайце на нашым сайце novychas.by

Radisson Blu

СВЯТКУЙЦЕ КАЛЯДЫ
І НОВЫ ГОД З НАМІ!

АД 44 ЕЎРА ЗА НОЧ!

РЫГА - ВІЛЬНЯ - КАЎНАС - КЛАЙПЕДА - ТАЛІН

ПРОМАКОД ДЛЯ АТРЫМАННЯ ЗНІЖКІ: NY2016

Больш інфармацыі: <https://www.radissonblu.com/ru/winter-holidays>

Rezidor Baltics SIA
г. Рыга, Латвія

Новы Час

Агульнапапулярная штодзённая газета

novychas.by

Выдаецца з сакавіка 2002 г.

Галоўны рэдактар
Колб Аксана Мікалаеўна
Стыль-рэдактар
Пяроўская Святлана Віктараўна

ЗАРЭГІСТРАВАНА Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі № 206 ад 20 ліпеня 2009.

ЗАСНАВАЛЬНИК Мінская гарадская арганізацыя ГА ТБМ імя Ф.Скарыны.
Адрас. 220005, г. Мінск, вул. Румянцава, 13.
Тэл. (+375 17) 284 85 11.

ВЫДАВЕЦ Выдавецкае ўнітарнае прадпрыемства «Час навінаў». Пасведчанне ад 25.04.2014 г.

АДРАС РЭДАКЦЫІ І ВЫДАЎЦА 220113, г. Мінск, вул. Мележа, 1–1234.
Тэл. +375 29 986-38-05, +375 17 268-52-81
novychas@gmail.com; novychas.by

НАДРУКАВАНА ў друкарні УП «Плутас-Маркет». г. Мінск, вул. Халмагорская, 59 А. Замова № 1563

Падпісана да друку 11. 12.2015. 8.00. Наклад 7000 асобнікаў. Кошт свабодны.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў. Пры выкарыстанні матэрыялаў газеты спасылка на «Новы Час» абавязковая. Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе мастацкія творы. Чытацкая пошта публікуецца паводле рэдакцыйных меркаванняў.